

ЗВЯЗДА

26 кастрычніка 2018 г.

5

ДАЙ БОЖА, КАБ БЫЛО ГОЖА

У 1960—1970-я гады мінулага стагоддзя доследны рыбгас «Белае» (і, адпаведна, яго дырэктара Васіля Радзівонавіча Рыбалку) ведала ўся Беларусь. Як-нік тут вырошчвалася да 2000 тон таварнай рыбы і пастаўлялася яна ва ўсе куткі рэспублікі. Больш за тое, нашы палескія карпы ды шчупакі прадаваліся ў Маскве і Ленінградзе, попыт, казалі, быў велізарны.

Дык вось, падышоў я неяк да адной з сажалак, прычым у добры час: рыбакі збіраліся палуднаваць і для гэтага наварылі юшкі. Наварылі, трэба разумець, з запасам, бо з ахвотай прапанавалі мне. Я толькі прылажыўся да яе, пакаштаваў, — пад'язджае Васіль Радзівонавіч, пытае:

— Ну, як вам юшка? — Ды смачнейшай, — кажу, — мусіць, не бывае!.. А тым больш калі ў хаце немцы. — Гэта якія? — насцярожыўся дырэктар. — І прычым тут яны? — Ды пры тым, — уздыхаю, — што з жонкай крыху пасварыліся. Як нямая стала: не гаворыць са мной, не гатуе нічога.

Паспачуваў мне Васіль Радзівонавіч, разам з намі паабедаў, пагаварыў. А праз дзень-другі я да яго ў кабінет зайшоў (нейкая справа была). Толькі павітаўся, дырэктар кажа:

— Успамінаў вас сёння... — Пра воўка памоўка, а воўк і тут?

— ...Уяўляеце, прачнуўся раніцай, а з кухні нічым не пахне. І жонка маўчыць. Пытаюся: «Можа, і ў нас ужо немцы пасяліліся?» — «З чаго ты ўзяў? — не разумее мая, — нешта прыснілася?»... Прыйшлося расказаць ёй пра вашых «кватарантаў». Разам пасмяяліся ды паспадзяваліся, што столькі гадоў без немцаў пражылі, дык, можа, і далей неяк пратрымаемся?

...Дай божа, каб было гожа, — ва ўсіх.

Васіль Пяшэвіч,
в. Юркевічы, Жыткавіцкі раён.

ХТО НА ШТО ВУЧЫЎСЯ

З раніцы ў суботу ў Колі забалеў зуб — прычым зноў.

Яго на добры толк даўно трэба было вырваць. Але ж адзін напамін пра кабінет стаматолага выклікаў у мужчыны панічны страх. Вось і цяпер на жончыны ўгаворы паехаць у райцэнтр Коля не паддаваўся, вырасьў пацярпець, паспадзявацца: а раптам возьме і перастане балець?

Не з ягоным шчасцем, як той казаў. Бліжэй да абеду боль пачаў узмацняцца, а надвячоркам і ўвогуле стаў нясцерпны. Калола ды свідравала, здаецца, усюды — у віску, у воку, у вуху. Ды што там — нямела нават шыя. І пры гэтым ні таблеткі, ні народныя сродкі ўжо не спрацоўвалі: Коля мусіў згадзіцца на візіт да стаматолага. Аднак дзе ты знойдзеш яго ў суботу ды яшчэ і вечарам? Хіба што дома?

З цяжкасцю, праз знаёмых сваіх знаёмых, адшукалі хатні нумар тэлефона, потым доўга ўгаворвалі, і доктар згадзіўся прыняць пацыента.

...У райцэнтр ён паехаў з «грунай падтрымкі»: з жонкай Ленай і аднавяскоўцам Сашам.

З ім якраз і пайшоў у дом стаматолага. Лена засталася чакаць у машыне, хвалявацца, глядзець на дзверы, каб хвілін праз пятнаццаць ці дваццаць у святла высокага вулічнага ліхтара ўбачыць... шчаслівую фізіяномію свайго мужа і збялелую, няшчасную... Сашы.

Высветлілася, што ў доктара не аказалася так званай замарозкі — па яе трэ было з'ездзіць у аптэку. Аднак Коля, што называецца, махнуў рукой, сказаў: «Рвіце так! Мацней балець ужо не будзе»...

Вось доктар і згадзіўся. Пасадзіў пацыента на табурэт пасярод кухні, сам уважліва агледзеў зубы (Саша ў гэты час трымаў над імі настольную лампу), узброіўся патрэбным інструментам і, як той казаў, працэс пайшоў.

Доктар быў дужы, спрактыкаваны, таму зуб «падчапіў» удала і вырваў яго ўвесь — з першага заходу. Коля толькі яўкнуць паспеў, а вось «асістэнт»... «аб'ехаў» на падлогу — страціў прытомнасць...

— Нічога не скажаш — падтрымаў ты мяне, — рагатаў потым Коля.

— І не кажы, — «дазваляў» яму сябрук, камечачы ў руках ватку з нашатырным спіртам, — бо ты не бачыў таго, што я. А каб прыйшлося, можа, грымнуўся б сам... І як гэтыя дактары працуюць?

...Як быццам проста: хто на што вучыўся.

А. Несцяронак,
г. п. Докшыцы.

ПАСЛЯ БУРЫ, або Перапалох раённага маштабу

Гэту гісторыю я неаднойчы пераказвала сваім сябрам і знаёмым. Рэакцыя была прадказальная: смяяліся многія, але ў праўдзівасць не верыў амаль ніхто, магчыма, таму, што занадта камічнымі выглядалі і сама сітуацыя, і «змагары з наступствамі». Аднак што было, тое было: чысцютка праўда, хоць ні месца дзеяння, ні імёнаў ды прозвішчаў я называць не буду. Чаму — зразумееце пазней. Такім чынам...

Пачатак 2000-х. Жнівень. Камандзіроўка ў раённы цэнтр. Нас з калегам (як-ніяк са сталіцы!) на аўтавакзале сустракаюць прадстаўнікі мясцовай улады: супрацоўніца аддзела ідэалогіі (назавём яе Галінай Ленідаўнай) і памочнік старшыні райсавета дэпутатаў (няхай ён будзе Алегам Мікалаевічам).

З імі на службовай машыне мы едзем у цэнтр горада. Па дарозе, як водзіцца, размаўляем, разглядаем мясцовыя славутасці і нарэшце пад'язджаем да выканкама. На плошчы перад ім легкавушка робіць «ганаровы круг». Але і без яго мы, вядома ж, заўважылі б і досыць доўгі рад неверагодна прыгожых елак, што раслі ўздоўж будынка, і досыць нечаканыя постаці, што ўзвышаліся ля ўваходу: Маркс і Ленін як быццам, аднак пафарбаваныя, як казаў бы не безвядомы Кіса Вараб'яінаў, у... радыкальны чорны колер...

У нас з калегам адразу ж з'явіліся пытанні: ну, сапраўды, калі ёсць Маркс, то дзе падзеўся Энгельс (нам жа «дуютам» іх заўжды прадстаўлялі)? Гэта — па-першае.

Па-другое, чаму яны з ног да галавы чорныя, з-за чаго нагадваюць не правадыроў рэвалюцыі, а прадстаўнікоў якога-небудзь паўднёва-афрыканскага племені?

Галіна Леанідаўна замест адказу ўсміхнулася ды кінула вокам на Алега Мікалаевіча, нібыта раілася з ім, як быць?... А потым, што называецца, махнула рукой — маўляў, усё роўна шыла ў мяшку не схаваеш: не пачуем праўды ад яе, — даведаемся ад іншых...

Вось і расказала, што ў свой час, каб ўзводзілі гэты будынак, тры сталі проста не «ўпісаліся» ў архітэктурнае рашэнне — месца хапала толькі для дзвюх. Вырасьлі, што «лішнім» будзе Энгельс: ён не настолькі вядомы, як Маркс, і тым больш не такі ўжо славуты, як Ленін...

Ну а гісторыя з афарбоўкай і ўвогуле неверагодная.

Першапачаткова, расказвала наша спадарожніца, і Ленін, і Маркс былі пафарбаваныя ў цалкам прыстойны серабрысты колер. Але аднойчы, за пару дзён да Дня Незалежнасці, адбылося страшнае: над райцэнтрам пранеслася бура і, як гэта заўсёды бывае, наламала дроў — прычым літаральна... Пад напорам стыхіі не ўстаяла і адна з тых елак-прыгажунь, прычым яна не проста ўпала, а рухнула... на плечы правадыру.

Постаць яго гэты ўдар вытрымала, а вось галава... Яна, як казалі б у часы Людовіка XIV, аказалася адасобленай ад цела... Таму людзі, падабраўшы яе, занеслі напрамкі ў кабінет старшыні райвыканкама.

З гэтай нагоды тут жа быў скліканы «кансіліум», і ўжо яго ўдзельнікі сталі ламаць галовы над праблемай: што ж рабіць далей? За два дні (хутка ж свята, ды яшчэ якое!) стварыць новую статую, як той казаў, не ўяўлялася магчымым. Ды і сродкаў на гэта не было.

Вырасьлі тэрмінова шукаць спецыяліста-зваршчыка, які прыладзіў бы галаву да тулава. І такі, вядома ж, знайшоўся: справу ведаў, як «Ойча наш», зрабіў усё якасна, хутка і, што важна, ледзьве не ноччу (каб не прыцягваць увагу людзей). Так што раніцай... горад ахнуў! На падыходзе да райвыканкама ўсіх і кожнага сустракаў серабрысты Ільіч з... чорнай стужкай ад зварчнага шва на шыі, што выклікала недвухсэнсоўныя асацыяцыі.

Новы «кансіліум», які яшчэ раз спехам сабраўся ў галоўнага, пастанавіў: фігуру правадыра тэрмінова закрыць кавалкам тканіны, а ноччу абедзве фігуры (ну, каб ніхто не пытаўся, чаму гэта Ленін — чорны, а Маркс — серабрысты) перафарбаваць... У колер «стужкі».

Такім чынам, свята правадыры сустракалі ўжо ў новым «убранні».

...Тады, у машыне, пачуўшы гэтую гісторыю, мы з калегам доўга смяяліся і разам з тым крыху спачувалі — як жывым героям перапалоху, так і правадырам рэвалюцыі, што ў дзень свята паўсталі перад людзьмі ў такім нечаканым выглядзе.

А зрэшты, можа, яны і сёння так стаяць? Хто ведае.

Наталля К.,
г. Мінск.

Рубрыку вядзе
Валянціна ДОЎНАР.

Ад яе ж чарговы напамін, што ўсе «вясёлыя і праўдзівыя гісторыі з жыцця чытачоў» на старонках «Звязды» не проста друкуюцца, — яны ўдзельнічаюць у конкурсе на найлепшую. Вынікі яго будуць падведзены на пачатку наступнага года. Журы — і вялікае чытацкае, і маленькае рэдакцыйнае — працуе, гісторыі пошта прыносяць... Дасылаючы іх, калі ласка, паведамляйце свае пашпартныя даныя і — на ўсякі выпадак — нумар тэлефона для аператыўнай зваротнай сувязі.

Неасабісты суб'ектыў

Смачна? Па-беларуску??

Калі стравамі нацыянальнай кухні называюць салянку і бужаніну — гэта нармальна?

КАЛЕГА пасля работы сабраўся схадзіць на Тыдзень беларускай кухні, які праходзіць зараз у Мінску. Мы, спяшаючыся дадому, толькі зайздросліва паўздыхалі ды наказалі яму як след усё прадэгуставаць і пасля расказаць, ці яно таго варта. Ужо назаўтра з раніцы, яшчэ не даехаўшы на работу, я ведала пра ўражанні нашага дэгустатара. Лепш за ўсе словы гаварыла яго фота, выкладзенае на старонцы ў сацыяльных сетках, дзе ён з тварам, выраз якога інакш як «пад прымусам» назваць нельга было, сядзеў над талеркамі. Ды яшчэ невясёлы смайлік, статус «сумуючы па доме» і каментарый: «Тыдзень беларускай кухні. Ну так сабе...»

Што яно «ну так сабе», было зразумела нават па фота. Першая страва, візуальна падобная на салянку або харчо (і тое, і тое мае да беларускай кухні адносіны вельмі ўмоўныя) была густа пасыпаная крышанай пятрушкай. Побач стаяла талерка з кавалкам мяса, на ёй жа ў крыху меншай пасудзіне, чым загадкавы суп, была нейкая бяклэ-ружовая субстанцыя, падобная на халаднік. Збоку прытуліўся зморшчаны печаны яблык на сподачку... «Там яшчэ была нейкая горкая незразумелая салата ды ўдубелыя бліны», — расказваў калега ўжо перад планёркай. А субстанцыя ў місцы аказалася соусам з хрэнам — мяркуючы па аб'ёме, яго можна было наесціся на ўсё астатняе жыццё.

І хоць ахвота каштаваць сёлетнюю «нацыянальную кухню» адбілася зусім, я ўсё ж пацікавілася, што павінна сёлета ўваходзіць у меню названага Тыдня — як вядома, яно ва ўсіх установах грамадскага харчавання, якія далучаюцца да мерапрыемства, адзінае, стравы гатуюцца па аднолькавых рэцэптах і прадаюцца па адной цане. Дык вось, гэтым разам мы маем наступны спіс пляці страў: салата з курыцы з агароднінай і мядова-гарчычнай сапраўкай, салянка (ага, усё-такі гэта была салянка!) шляхецкая, бужаніна з печанай агароднінай і смятанным соусам (з хрэнам!), бульбяныя калдуны з мясам і смятанай (людзі, а хто-небудзь чуў пра калдуны не з бульбы і без мяса?!) і дэсерт — печаны яблык з тварожнымі блінцамі.

ВЫ, канешне, мне прабачце, але што з гэтага меню — стравы НАЦЫЯНАЛЬНАЙ кухні? Салянка, якая паўсюль, ва ўсіх крыніцах, ва ўсіх кулінарных кнігах падаецца як адна з асноўных страў рускай кухні? Ці бужаніна — яна ёсць і ў рускіх (усходнія суседзі гатавалі яе нават з мядзведжага мяса), і ва ўкраінцаў. Нічога не маю супраць гэтай вельмі нават смачнай ежы, разумею, што кулінарныя традыцыі ў суседніх народаў, як і мова, і фальклор нярэдка пераплятаюцца, паўтараюцца. Але ёсць жа ў кожнага народа і сваё, адметнае, і ў нацыянальнай кухні таксама. І ў нас — не горш, чым у астатніх. І не толькі дранікі, калдуны ды верашчака, якія, мякка кажучы, усім ужо прыеліся. Чаму б на першую страву не падаць вараную кіслую капусту-шаткаванку з сушанымі грыбамі або са свіной гудаўкай? Ці фасолу з панцаком і морквай, сапраўленую малаком? А на другое — чаму б не зрабіць сапраўдную бабку — сакавітую, з празрыстымі духмянымі скварачкамі? Спячыце ў печы звычайны бабулін праснак — і ён будзе выглядаць болей па-беларуску, чым універсальныя для ўсіх славян бліны. А яшчэ ж ёсць тварожнікі, кулага, маннік... У мяне асабіста, ад адных толькі назваў слівкі цякуць, бо ўсё гэта елася напоўніцу ў дзяцінстве, і гатавала іх бабуля 1905 года нараджэння — захавальніца мясцовай мовы, звычайў, рэцэптаў. І гатавалася ўсё ў печцы, хоць была ў хаце газавая пліта. І была ў тым свая адмысловая навука: каб угадаць, каб не была занадта гарачая ці халодная, а стравы з печы крыху пахлі бярозавымі дровамі, і ў крупніка заўсёды была наватерсе духмяная запечаная скарыначка — самае смачнае, што даводзілася каштаваць у жыцці. Не ведаю, як для каго, а для мяне вось гэта стравы беларускай кухні, а не салянка, разагрэтая — мо ўжо і не першы раз — у мікрахвалёўцы (калегу-дэгустатара абурўў яшчэ і гэты факт).

АЛЕ ж у нас не час лучыны і лапцей, запярэчыць нехта. Ніхто не гатуе стравы на дрывах, калі ёсць сучасныя пліты і тыя ж мікрахвалёўкі. Згодна. Але, калі мы гэта хочам падаць як нацыянальнае, як аўтэнтыку, як менавіта наша — трэба захоўваць хоць бы элементарныя правілы працэсу прыгатавання, якія па сутнасці гэткія ж важныя складнікі рэцэптаў, як і неабходныя прадукты. У Бельгіі, напрыклад, бульба фры лічыцца нацыянальным здабыткам, бо прыдумалі яе менавіта фламандскія рыбакі. Мала таго, што ў многіх гарадках стаяць помнікі гэтай самай бульбіне, дык яшчэ і ў самым маленькім бістро пільна захоўваецца тэхналогія прыгатавання — абавязкова толькі з мясцовай бульбы і абавязкова ў трох ёмістасцях з кіпячым алеем — рашотку з нарэзанымі скрылікамі апускаюць у кожную па чарзе на строга адзначаны час. Інакш гэта будзе ўжо НЕ ІХНЯЯ бульба фры. А ў нашых рэстаранах і нават звычайных сталовых тыя самыя дранікі гатуюць з пачышчанай запакаванай у вакуум імпартнай бульбы (тлумачачы тым, што так танней, бо не трэба плаціць тым, хто яе чысціць), закідваючы гэтыя сумнеўнай якасці (хто знае, колькі яны ў тым вакууме праляжалі?) клубні ў камбайн, які іх не трэ, а месіць. А пасля мы дзівіміся і абураемся, калі замест чаканых пульхных падсмажаных дранікаў атрымліваем шэрыя анучкі... Ды што мы — паабвараемся, прыйдзем дахаты, начысцім бульбы, надзяром яе на тарцы і спячом тыя сапраўдныя дранікі — доўга хіба. А вось турысты... Яны ж і застануцца ўпэўненыя, што гэтыя самыя «анучкі», ці бужаніна, ці салянка з мікрахвалёўкі — і ёсць сапраўдныя стравы нашай нацыянальнай кухні.

Канешне, калі тыя самыя зацікаўленыя турысты даедуць да якой аграсадзібы, там яны пакаштуюць насамрэч сапраўднага. А калі не даедуць? Вось-вось Еўрапейскія гульні, людзі прыедуць сюды не дзеля таго, каб адпачываць у вёсцы, але ж даведацца, чым кормяць менавіта ў Беларусі, несумненна захочуць. А ці гатовыя сталічныя кавярні і рэстараны задаволіць іх цікавасць, каб пасля самім жа сорамна не было? Калі лічыць гэты Тыдзень беларускай кухні «рэпетыцый», які напрошваецца адказ на гэта пытанне?

«УСЕ жыхары Беларусі, а таксама госці нашай краіны любяць сытную і смачную беларускую кухню. Пераканацца ў гэтым можна, зазірнуўшы ў шматлікія рэстаранчыкі, дзе гатуюць старадаўнія і сучасныя стравы», — чытаю на старонцы сэрвісу анлайн-браніравання адпачынку ў Беларусі. І калі з першай фразай не паспрачаешся, дык апошняе сцвярджэнне выклікае, мякка кажучы, сумненні.

Алена ЛЯЎКОВІЧ.

